

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Сумський державний університет (Україна)

Вища школа економіко-гуманітарна (Республіка Польща)

Академія техніко-гуманітарна (Республіка Польща)

IBM Canada, м. Торонто (Канада)

Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку

Національної академії наук України", м. Київ (Україна)

Парламент Ізраїлю, м. Єрусалим (Держава Ізраїль)

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут» (Україна)

Одеський національний політехнічний університет (Україна)

Технічний університет –Варна (Республіка Болгарія)

Університет “Проф. д-р Асен Златаров”, м. Бургас (Республіка Болгарія)

Університет Торонто (Канада)

УО «Вітебський державний технологічний університет» (Республіка Білорусь)

Економічні проблеми сталого розвитку

Экономические проблемы устойчивого развития

Economical Problems of Sustainable Development

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
імені проф. Балацького О. Ф.
(Суми, 11–12 травня 2016 р.)

У двох томах

Том 1

Суми
Сумський державний університет
2016

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

д.е.н. **Жарова Л.В.**

ДУ «Інститут економіки природокористування і сталого розвитку НАН України», Вища економіко-гуманітарна школа (Республіка Польща)

Наразі, згідно з теоріями циклів, відбувається перехід до нової технологічної ери, що називають комунікаційною, комунікативною чи ерою соціальних мереж, через провідну роль саме цих утворень у розвитку сучасного світу, що все більше залежить від інформаційних потоків. Сучасні тенденції розвитку свідчать про

неможливість довготривалого економічного розвитку, що оснований на споживанні ресурсів та нехтує соціальною та екологічною складовими;

необхідність переосмислення показників успішності держави та неможливість використання для цього суто фінансових показників (наприклад ВВП), зміну структури виробництва та споживання, що призводить не тільки до змін на глобальному та локальному ринках але і потребує запровадження нових наборів інструментів для ефективного розвитку країн

системі політичні та економічні кризи, що формують новий світ, який вимагає нових підходів до розвитку, але сталий розвиток залишається наріжним вектором.

Вищенаведене обумовлює необхідність перегляду загального набору механізмів / інструментів сталого розвитку. У документах ООН вже кілька років поспіль пропонується оновлений підхід, що виділяє регуляторні, економічні, інформаційні та поведінкові інструменти.

Регуляторні інструменти включають набір регуляторних норм та правил, що стосуються обмежень на викиди та скиди, вимог до виробничих процесів, будівельних норм, стандартів якості продукції тощо. Регуляторні інструменти визначають які продукти, послуги, речовини та методи виробництва є дозволеними.

Економічні інструменти також є широковживаними, та включають систему платежів, субсидій та податків, схеми торгівлі викидами, видачу дозволів на викиди та скиди, субсидування впровадження чистих/зелених технологій тощо. Використання економічних інструментів може істотно вплинути на ринкові умови ведення бізнесу та привабливість модернізації та оновлення/озеленення виробництва та споживання. Використання стимулюючих економічних інструментів може створити умови для розвитку малого та середнього бізнесу на основах сталого розвитку. Деякі з цих інструментів є недооціненими у світовій практиці, зокрема використання прискореної амортизації для стимулювання «зеленого» виробництва.

Інформаційні інструменти включають маркування, посібники для споживачів. Споживчі та просвітницькі кампанії, веб-сайти та портали, освіту зі сталого споживання та виробництва, навчальні семінари широкою

спрямованості (для підприємців, урядовців, неурядових організацій тощо). Інформаційні інструменти формують більш стале споживання та нові вимоги до товарів та послуг, що стимулюватимуть зміни у виробництві. Розвиток інформаційних інструментів передбачає доступ до інформації, її актуальність і коректність, та безперервність (можливість отримати та порівняти інформацію за певний проміжок часу).

Поведінкові інструменти, що мають непрямий вплив на поведінку людей та формують систему «поштовхів» до більш сталого споживання. В основі використання поведінкових інструментів є переведення рішень, що приймаються споживачем, з «рефлекторних» до «автоматичних» за допомогою системи поштовхів. Автоматичні рішення приймаються швидко, без додаткових зусиль на основі попереднього досвіду. Формування позитивного досвіду чи створення відповідного інформаційного поля дозволяє підштовхнути споживача до більш сталих рішень. Досвід з запровадження поведінкових інструментів є загалом позитивний хоча і розрізнений.

Дослідження з використання поведінкових інструментів стикаються з негативним наслідком їх використання – спробою маніпулювання споживачами задля різноманітних цілей. Саме тому сталий розвиток та ефективне використання інструментів для його досягнення повинно ґрунтуватись на балансі сталого попиту – пропозиції, тобто використання обох наборів інструментів (економічні та регуляторні з одного боку та інформаційні і поведінкові – з іншого), а також на балансі при використанні в середині кожного з наборів. Адже доступ до інформації є протиположним до маніпулювання через використання поведінкових інструментів.

У якості загальних висновків зазначимо, що Україна має переосмислити механізми / інструменти сталого розвитку (спочатку на науково-методичному рівні), та зосередження не лише на економічних, але й на інформаційних та поведінкових його складових. Країна має позитивний досвід з використання інформаційних та поведінкових інструментів, що правда поведінкові інструменти наразі використовуються безсистемно та не підкріплені чітким уявленням чи стратегією щодо їх використання. Блок регуляторних та економічних інструментів є більш традиційним, а значить і більш розвинутим. Можна погодитись із думкою багатьох науковців та експертів щодо необхідності подальшого вдосконалення чинного набору інструментів, проте на нашу думку це треба робити у комплексі з інструментами стимулювання сталого попиту.